

Riktlinjer för missförhållanden enligt Lex Sarah

Antagen av socialnämnden 2015-09-02
Dnr: SN 2015/0132

DANDERYDS
KOMMUN

Innehåll

Inledning	2
Syfte	2
Information om rapporteringsskyldighet.....	2
Anställda rapporterar till den som bedriver verksamheten	3
Vad som ska rapporteras	3
Den som bedriver verksamheten utreder, avhjälper och anmäler	4
Rutiner för tillämpning av Lex Sarah.....	4

Inledning

Dessa riktlinjer omfattar rapportering av missförhållanden enligt Lex Sarah inom såväl myndighetsutövning som genomförandet av beslutade insatser enligt socialtjänstlagen, SoL, och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Enligt bestämmelserna om lex Sarah i SoL, och LSS, ska

- anställda genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten
- den som bedriver verksamheten ska utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål
- den som bedriver verksamheten, ska om det visar sig att missförhållandet är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Syfte

Bestämmelserna om lex Sarah är en del i arbetet med att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Syftet är att missförhållanden inte ska uppstå eller upprepas. Om ett missförhållande ändå uppstår ska verksamheten lära av det för att förhindra att ett liknande missförhållande eller en påtaglig risk för ett liknande missförhållande inträffar igen.

Därför är det viktigt att identifiera bakomliggande orsaker till missförhållandet på systemnivå. Bakomliggande orsaker till ett missförhållande är orsaker som finns på så kallad systemnivå: något som är relaterat till organisationen i sig, ledningen och styrningen av en verksamhet och därför bidrar till varför ett missförhållande kan inträffa.

Syftet med utredningen är alltså inte att peka ut en enskild anställd som syndabock, utan att förstå varför missförhållandet kunde inträffa i verksamheten. På så sätt kan verksamheten förhindra att något liknande inträffar igen.

Information om rapporteringsskyldighet

Informationen om skyldigheten att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden ska ges till den som omfattas av skyldigheten när denne påbörjar en anställning, ett uppdrag, en praktikperiod eller liknande. Informationen om rapporteringsskyldigheten ska ges såväl skriftligt som muntligt av den som bedriver verksamheten.

Eftersom rapporteringsskyldigheten gäller direkt när en anställd, uppdragstagare eller praktikant påbörjar sin anställning, sitt uppdrag eller sin praktikperiod behöver informationen lämnas så snart som möjligt.

Ett sätt kan vara att informera om skyldigheten samtidigt som man under någon av de första dagarna informerar om sekretess och tystnadsplikt.

Utöver den första informationen ska den därefter ges återkommande. Informationen ska ges minst en gång per år.

Anställda rapporterar till den som bedriver verksamheten

Anställda ska rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten. Den anställde ska inte rapportera missförhållanden till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade omfattas av rapporteringsskyldigheten. Det är:

- anställda
- uppdragstagare
- praktikanter under utbildning
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

En rapport om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska lämnas genast, alltså när missförhållandet uppmärksammas eller när den rapporteringsskyldige får kännedom om det på ett annat sätt.

Socialnämnden ska alltid informeras omgående när en rapport om missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande inkommer.

Vad som ska rapporteras

Rapporteringsskyldigheten gäller missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden i den egna verksamheten som drabbar en eller flera enskilda som får insatser eller kan komma ifråga för insatser

- inom socialtjänsten
- i verksamheter enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller vid utförande av personlig assistans där Försäkringskassan beviljat assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Med missförhållanden avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Exempel på handlingar och underlåtelse

- Fysiska övergrepp
- Sexuella övergrepp
- Psykiska övergrepp
- Brister i bemötande av anställda med flera
- Brister i rättsäkerhet vid handläggning och genomförande
- Brister i utförande av insatser (insatser som utförts felaktigt eller inte alls)
- Brister i fysisk miljö, utrustning och teknik
- Ekonomiska övergrepp

Den som bedriver verksamheten utreder, avhjälper och anmäler

När den som bedriver verksamheten tar emot en rapport om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska det rapporterade utredas, dokumenteras och avhjälpas eller undanröjas. Om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande är allvarligt ska den som bedriver verksamheten snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Den som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska

- omedelbart när en rapport har tagits emot vidta de nödvändiga åtgärder som situationen kräver för att skydda den enskilde
- utan dröjsmål göra en utredning av det rapporterade missförhållandet eller risken för missförhållandet
- dokumentera utredningen
- vidta de åtgärder som behövs för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller risken för missförhållandet
- även dokumentera de åtgärder som har vidtagits för att förhindra att liknande missförhållanden inträffar igen.
- Informationsskyldighet till Socialnämnden genom socialkontorets kvalitetsutvecklare ska vara dokumenterat i verksamhetens rutiner för Lex Sarah.

Rutiner för tillämpning av Lex Sarah

”Den nämnd som har ansvar för verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade, ”...” och den som yrkesmässigt bedriver enskild verksamhet ska fastställa rutiner för hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras. Rutiner ska även fastställas för hur skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden och risk för allvarliga missförhållanden ska fullgöras. Rutinerna ska dokumenteras.” (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §)

Information - Av rutinerna bör det framgå vem som ska informera de rapporterings-skyldiga om deras skyldighet.

Rapportering – Av rutinerna ska det framgå vem rapporteringen ska göras till och hur rapporteringen ska göras.

Undanröja och avhjälpa - Rutinerna bör visa vem som ansvarar för att åtgärder vidtas för att undanröja eller avhjälpa det rapporterade missförhållandet eller risken för missförhållandet utan dröjsmål.

Utredning - Rutinen bör visa vem som ansvarar för att utreda det som har rapporterats.

Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) – Rutinen bör visa vem som ska ansvara för bedömningen av om en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg ska göras, och vem som ska ansvara för att anmälan lämnas till Inspektionen för vård och omsorg.

Information till berörd personal - Av rutinerna bör det framgå vem som ska ta ställning till vilka personer i verksamheten som ska informeras och hur de ska informeras om en rapport och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den, och om och hur berörd personal ska ges stöd.

Information om Lex Sarah-rapport och vidtagna åtgärder - Av rutinerna bör det framgå vem som ska ta ställning till vilka personer i verksamheten som ska informeras och hur de ska informeras om en rapport och vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av den.

Information till den enskilde - Den enskilde som berörs bör alltid underrättas om ett missförhållande som har inträffat. Vidare bör den enskilde som berörs alltid underrättas när en anmälan har gjorts till IVO om ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande.

Stöd till den enskilde - Det bör framgå av rutinerna vem som ska ta ställning till om och hur den som har utsatts för ett missförhållande ska få stöd.

Jäv och liknande situationer - Det bör finnas rutiner för vem eller vilka som ansvarar för uppgifterna i de allmänna råden i 7 kap. SOSFS 2011:5, om den som ansvarar för uppgifterna själv berörs av innehållet i rapporten.